

БЕРЕСТЕЙСЬКИЙ СОБОР - ПОДІЯ ІСТОРИЧНОЇ ДОЛІ УКРАЇНСТВА

1. *Анатолій Колодний. 420-та річниця Берестейського Собору: суперечливість оцінок.*

6 жовтня 2016 року виповнилося 420 років собору в Бересті, який визначив новий статус Української Церкви в християнському світі. Цей Собор знаходить різні оцінки в богословських і світських публікаціях. Складається враження, що й сама Греко-Католицька Церква, яку він інституював в новій якості, чомусь чи то соромиться його як самовільної без узгодження із Константинополем затії, а чи ж боїться згадувати із-за наявних навіть у своїх велико-католицьких братів, що знаходяться в офіційно нерекламованому союзі із Московсько-Православною Церквою, негативних оцінок уніатизма. Пригадую, як на Різдв'яній урочистості в січні 2016 року у вітальному слові Предстоятеля Церкви навіть не прозвучала згадка про Берестейський Собор. При моїй заувазі йому про це, владика якось ухильно вдався до згадки про Володимирове хрещення, про Львівський псевдо-собор 1946 року, а ось на значимості Берестя чомусь не наголосив.

Не станемо тут згадувати ті загалом негативні оцінки Берестейського собору, які звучали у видруках радянських років, хоч вони, зокрема, слушно підмічали столітню співпрацю католицької Церкви із польською владою, з її активним і широким використанням останньою цієї Церкви для здійснення колонізації українських теренів, українців взагалі. Якщо почитати в цьому контексті поетичні твори Т. Шевченка і праці Івана Франка, навіть деякі видруки радянських років про Ватикан як ворога українства, то матимемо конкретне засвідчення цього. Мова в останньому йде не про католицизм як християнське віровчення, а про діяльність католицьких інституцій, які в цьому явно не користалися засадами останнього.

Відзначення ювілейної дати Берестейського собору залишилося, як це не дивно і навіть сумно, якось поза широкою увагою самої УГКЦ. Більше слів-оцінок звучало від неї зорієнтованих на критику сфабрикованого КДБ так званого Львівського собору 1946 року, ніж Берестейського собору 1596 року, який своєю ухвалою на унію (з'єдинення, як тоді писали) Української Церкви із Вселенським Престолом уберег її і від повного окатоличення поляками, полонізації, і від поглинення, як це нині йменують, «руським миром», від повного обмосковлення. Собор відвернув від ополячення й обмосковлення не лише Церкву, а й український народ. *Українці збереглися завдяки йому як нація. В цьому маємо найпершу високу оцінку Собору Берестя.*

Між тим Собор цей - подія світового масштабу, бо ж Берестя *відновило в церковному вияві те нероз'єдане християнство*, яке ввів на Русі Володимир. Київський князь державно прийняв християнство до того, як воно офіційно розкололося на православ'я і католицизм в 1054 році. В запровадженому по Русі християнстві не знайшли якогось значимого вияву ті суперечки Риму й Цареграду, які його розкололи. Єдине, що відокремлювало

його від Риму, то це підпорядкованість Константинопольському Патріархату. Можливо тому Берестейський Собор постав *засвідченням можливості* відзнайдення шляхів реалізації побажань Ісуса Христа, щоб всі християни були «одно», шляхів збереження поєднаного християнства.

Попри все інше, я все ж вважаю (повторюся тут), що найбільша заслуга Українського греко-католицизму в тому, що він *незаперечно є одним із найвагоміших чинників в національному самозбереженні українців*. Вагома роль в цьому належить утриманому ним Східному українському обряду. То ж **будьмо вдячні цій Церкві за те, що ми, українці, збереглися як нація**. Через Східний обряд збереглася українська мова, збереглися суто українські календарно-обрядові звичаї, здатність самоідентифікації. **Пам'ятник-монумент маємо спорудити Собору за такі заслуги !**

Водночас визнаємо і те, що Ватикан, як інституційна спільнота, в союзі з Москвою протягом віків (і це вже після Берестя) прагнув вирішити українські проблеми за нашою спиною, не мав дружніх орієнтацій щодо українців, прислуговувався нашим польським поневолювачам. Я цей висновок роблю на основі збережених і оприлюднених отцем Іваном Шевцівим документів. Ширше це я описав у своїй книзу про нього «Життєпис українця-християнина» (К.2011. – 596 с.) і скажу нижче у своєму іншому розділі. Про таку «Східну політику Ватикану» свідчить й ганебна й зрадлива, як для нас, українців, зустріч в Гавані папи Франциска із московським патріархом Кирилом. Цією зустріччю визнано і право РПЦ претендувати на українські терени як на свою канонічну територію, і несприйняття уніатизму. Маємо незасудження папою на угоду предстоятелю РПЦ московської агресії на українські терени. Папа про Росію як агресора навіть не згадує. Може сліпий ? Весь світ бачить це, окрім нього та ще й Путіна. Цікава співзвучність! ? Українці говорять: мовчанка – ознака згоди. То ж папа, визнавши путінівсько-кирилівську оцінку подій на Сході України, виявився в цьому **явним антиукраїнцем**, чого ми не чекали від нього, знаючи навіть про міжособисті в минулому спілкування його (як архієпископа чи митрополита) в Аргентині із владикою Святославом (Шевчуком), який там очолював греко-католиків. Відтак Франциск виявився тим, про яких наш Тарас писав: «Підкрадеться, як кішечка, вижде нещасливий у тебе час, та й запустить пазурі в печінку – і не благай не вимолять...». Виждав...

Ця антиукраїнськість виявилася, як на мене, і в єзуїтському посланні Франциска УГКЦ з нагоди Різдва Христового. Воно прозвучало із зачитання нунція Апостольської столиці Гуджеротті підчас Різдв'яної літургії в Патріаршому соборі в Києві як відповідь Понтифіка на невідомий нам щодо його змісту лист владик Української Греко-Католицької Церкви до нього. В папському посланні-відповіді знову маємо міркування про якусь **абстрактну війну, безсуб'єктний мир** (без засудження і навіть згадки при цьому московського агресора і його духовного натхненника – Московський Патріархат). То ж «лобизайтеся всі без розбору стану і звання». Цю лінію щодо України папи проводить, незаконно діючи як церковний діяч, а не дипломат (він же свою присутність в Україні засвідчував через вірчі грамоти в МЗС

України, а не в Держдепартаменті релігій, де реєструються церковні спільноти) нунцій Апостольської столиці Клаудіо Гуджеротті. Він їде невідомо чи з інформування про те МЗС на окуповані московськими фашистами українські терени, зустрічається і спілкується там не тільки, як він наголошує, з вірянами, а й із представниками сепаратистської влади, легітимуючи цим її і водночас засвідчуючи цим наявність в Україні громадянської війни, визнання чого добивається і неогітлерівець Путін. Оправдуючи всіляко цю поїздку Гуджеротті (що ми не чекали, бо то не по-українському), глава УГКЦ засвідчив цим, що він не Йосиф Сліпий. Митрополит ніколи не вдався б до такого самоприниження і применшення українства. То ж вкотре віддамо шану митрополиту Йосифу Сліпому, який не побоявся папі Павлу VI сказати: «Ми не для того стали католиками, щоб перестати бути українцями!». А тут маємо забуття цього Заповіту Великого Українського Мойсея. До речі, 2017 рік буде його ювілейним роком з нагоди 125-річчя від дня народження Великого Українця.

Вже 50 років різними хитросплетивами Римська курія відмовляє УГКЦ в наданні їй патріаршого статусу, який бурхливими оплесками на прохання-пропозицію митрополита Йосифа Сліпого був схвалений Другим Ватиканським собором і відповідає низці рішень цього ж Собору. Всупереч златинізованому ієрархату української діаспори, віряни і клір світової української греко-католицької спільноти, утворивши Товариство священиків імені апостола Андрія й Товариство мирян УКЦ, активно боролися за збереження в діаспорних поселеннях духу українства, збереження своєї національної Церкви, за належний їй статус Патріархату у світовому інституалізованому християнстві. Богослови УГКЦ, перш за все вихідці із дивізійників (а такими були насамперед недавно спочили в Бозі Іван Музичко та Іван Шевців, а поруч з ними й православні дивізійники о. Степан Ярмусь та Святомир Фостун), подію Берестейської унії сприймали як значиму сторінку української історії, в долі українського народу, якою не можна нехтувати на догоду ворогу. В цьому можна переконатися, прочитавши вибрані і упорядковані мною праці названих богословів, окремі розділи яких видрукувані в цій книзі. Хоч сподівань на це мало, бо десь більше 30 років тому отець Іван Музичко мені писав, що «швидше свиня вилізе на грушу, ніж Апостольська столиця дасть нам патріархат».

У нас багато пишуть і роблять доповідей на наукових конференціях про митрополита Йосифа Сліпого як 19-літнього «в'язня Москви», кінофільм цьому присвятили, але, з боязні прямо сказати у вічі правду Апостольській столиці, не згадують при цьому про його стан десь протягом біля 20 років як «в'язня Ватикану», який зрештою призвів до того, що дарований Греко-Католицькій Церкві бурхливими оплесками і рішеннями Другого Ватиканського Собору статус патріархату вже на півстоліття залишається знехтуваним папами Римськими. Доходило до того, що недавно висвячений у святі Павло VI, будучи Понтифіком, заборонив Блаженнішому Йосифу навіть згадувати про це, проводити Архієрейські Собори чи Синоди УГКЦ, виїздити до своїх вірян в країни розсерення. І все це знову із-за позаспінних вирішень Апостольською Столицею разом із Московським Патріархатом (а це

повторилося нещодавно і в Гавані) долі Української Церкви. Остання в цьому із-за якоїсь своєї улесливості чи підлабузництва перед Ватиканом всупереч Артикулам Берестейської унії мовчки ковтає шкідливі і смертельні для неї «ватиканські пігулки». Те, що УГКЦ не є організаційно єдиною (згадаймо тут статус її Мукачівської єпархії й принцип організаційного підпорядкування закордонних єпархій Києву) також на «совісті» тієї ж Апостольської столиці. Вона не хоче бачити українців греко-католиків всіх їх поселень поєднаними, єдиними духом і вірою із єдиним Українським Греко-Католицьким Центром.

Берестейська унія – то було єднання рівних, а не входження Української Церкви в Римо-Католицьку. Переконаймося в тому, уважно прочитавши її Артикули. Чомусь про це мало хто згадує і розглядає УГКЦ як одну із провінцій чи поселень (чи як там) останньої. Тоді про яку традицію Володимирового хрещення в УГКЦ, яка наголошує на поєднанні, йде мова. Ця логіка дечим нагадує існування України як нібито самостійної держави в структурі Радянського Союзу. УГКЦ із-за такого поглинення не представлена як самостійна конфесійна інституція **в жодній** (то ганьба!) міжнародній релігійній спільноті. Навіть в Україні вона знаходиться під офіційно незафіксованим в державних органах, незаконним окормлюванням-наглядом нунція Апостольської Столиці.

А він хто? Поміркуємо тут. Нунціатура не зареєстрована державними органами України (це б то Департаментом у справах релігії МКУ) як релігійна організація. Така реєстрація у нас – тільки за цим Департаментом. Нунцій через Міністерство закордонних справ передає до Президента свої вірчі грамоти. Цим засвідчується міждержавне відношення Ватикану й Україні. Україна у свою чергу має свого посла у Ватикані. Якщо так, то чого нунції безпардонно влазять у не свою сферу діяльності – релігійне життя католицьких спільнот України. То не їх поле діяльності. За ними - відносини Ватикану як держави із Україною як державою. Проте нунції цю сферу міждержавних відносин чомусь забувають, підміняючи у своїй діяльності глав греко-католицької і римо-католицької церков. А оскільки так, то вони в Україні **не потрібні**. Наші католицькі Церкви мають своє достатньо ефективне керівництво і йому якихось погоничів не треба. Тим більше таких, які діють не в інтересах України як держави.

Постає резонне питання: кого представляє в Україні нунціатура Апостольської столиці, це б то посольство Ватикану. Якщо вона представляє Римо-Католицьку Церкву, то чому тоді не мають право на таке ж представництво себе в Україні інші конфесії. Можна було б мати в Києві, скажу образно, нунціатуру Московської Церкви, нунціатуру Англійської Церкви, яку, як відомо очолює королева Великобританії, нунціатуру іудаїзму чи індуїзму, мусульманства, інших світових офісів конфесій. За які такі шиші одна із релігій (та й та, яка чимось, читайте Т.Шевченка, добрим в історії України не прислужилася українцям) має свою нунціатуру, а інші - ні. Якщо ж нунціатура – то представництво держави Ватикан, то тут все зрозуміло. Відтак вона має займатися світськими питаннями, а не підміняти (повторюся в цьому) наявне керівництво Римо-Католицької Церкви України, главу РКЦУ

архієпископа Мечислава Мокшицького, офіс якого, як відомо, знаходиться у Львові. При курируванні міждержавних відносин нунціатурі є чим займатися. Знаємо, що Ватикан має розгалужену фінансову систему, світової ваги банк. Останній міг би в цей складний для України час дати їй на вигідних, низьковідсоткових умовах грошовий кредит, а то й, із врахуванням збитків від неогошеної Росією проти нас війни, взагалі якусь безвідсоткову кредитну суму. Можна було б налагодити й культурний обмін України і Ватикану. Скажімо, можна було б в Україні провести виставки деяких шедеврів із Ватиканських музеїв і водночас організувати в Римі, скажімо, виставку давньої української ікони. Україна має свою Академію наук, вона є і у Ватикану. Можна було б налагодити науковий обмін, скажімо, вирішити питання можливості праці українських науковців-істориків у Ватиканських архівах. Для Ватикану мало б постати питання: чого це вищі духовні провідники українців – Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, Михайло Драгоманов, інші **жодного** (!!!) доброго слова не сказали на його адресу. **ЖОДНОГО !!!** Шевченко називав папу «ченцем годованим», «торгівцем людською кров'ю». Це варто було б вивчити, щоб в наступних поколіннях не допустити до такої думки. Певне мав підстави папа Іван Павло II, приїхавши в Україну, два рази за щось вибачитися перед нею, її народом.

Анексія Римо-Католицькою Церквою Української Церкви, знехтування тих засад, з якими йшли в 1596 році на унію з Римом очільники Собору в Бересті і які закріплені в Артикулах Берестейської унії, дає підставу навіть для висновку про правомірність ідеї (не пізніших наслідків) Львівського Собору 1946 року про повернення України до православ'я. То ж давайте уважно прочитаємо Артикули Берестейської унії, визначимося в успадкованості ними традицій Володимирівського хрещення і стані захищеності від посягань Московського православ'я й Римської курії на нашу християнську самобутність з тим, щоб все таки річниця Берестя в наступних роках (зокрема 425-річчя в 2021-му) стала вже значимою подією нашого українського календаря, нашої історії, а не промелькнула так, ніби її взагалі не було, що мали місце в 2016 році – році 420-ліття Берестя.

Враховуючи значимість Берестейського собору 1596 року й утвореної ним 420 років тому Унійної Церкви, Відділення релігієзнавства ІФ НАНУ актуалізувало відзначення цієї події. Повторюся знову. Ще під час Патріаршої вечері у січні 2016 року нами було зауважено Предстоятелю УГКЦеркви на тому, що він згадав річницю псевдо-собору 1946 року і якось обминув Собор Берестя 1996 року. Владика наголосив на тому, що Церква шанує Володимирівське хрещення 988 року, Київську традицію. Але ж Берестя власне й повернуло Церкву України-Русі до того християнства, яке прийняв Володимир для своєї держави – християнства ще не поділеного на православ'я і католицизм, повернуло християнське ОДНО. То ж варто було відзначення 420-ліття зробити через відповідні владні ухвали значимим ювілеєм для України. Це не актуалізувала Церква (певне тому, що Ватикан цього не бажав). Тут варто було б повчитися у протестантських церков, які, незважаючи на свою конфесійну розпорошеність і далекість України взагалі до раннього

протестантизму, за два роки до 500-літнього відомого проголошення у 1517 році Мартином Лютером своїх тез (чим було започатковано Реформацію) через державні органи ухвалили широке відзначення цього ювілею. Позитивні приклади християнських сусідів варто бачити й запозичувати позитив.

Наголосимо ще раз, що **425-річчя Берестейського Собору в 2022 році варто увінчати спорудженням в Києві монументу чи пам'ятної стели на честь цього ювілею**. Собор цей – пам'ятна подія не лише для греко-католиків, а й для всього українського народу, не лише для галичанського загомінку, а для всіх українських теренів. Його ухвали – не шлях до латинізації, а шлях до відновлення того християнства, в яке хрестив українців Київський князь Володимир у 988 році, шлях до збереження Українського християнства. А що то є, треба ще вивчити й зберегти в його позитиві.

2. Артикули Берестейської Унії.

2а. Артикули Берестейської унії (за видруком їх Юрієм Муликом-Луциком)

1. Залишити (нам) давню сповідь, що Дух Святий походить не з двох начал і не подвійним походженням, але з одного начала, як з джерела, від Отця через Сина.
2. Щоб молитви, Богослужіння та обряди залишилися без змін та щоб усе те було в нашій мові.
3. Щоб Тайни Найсвятішого Тіла і Крові Господа нашого Ісуса Христа в цілому були збережені так, як ми їх дотепер уживали, під обома видами – хліба і вина, та щоб це було збережене для нас повічні часи в цілому й ненарушно.
4. Щоб Тайну св. Хрещення і його форму збережено нам ненарушно так, як ми дотепер її служимо, без будь-якого додатку.
5. Про чистилище не будемо сперечатися, але дамо себе повчити Святій Церкві.
6. (Ми) готові прийняти новий календар, якщо не може залишитися по старому, однак без порушення Пасхалії і наших свят так, як це було в часі згоди, бо маємо деякі свої особисті свята, яких панове римляни не мають.
7. Щоб нас не примушували до процесії в день Божого Тіла, бо в нас є інший спосіб почитання (тих Святих) тайн.
8. Також перед Великоднем, щоб нас не примушувано до свячення вогню, калатання й інших церемоній, але щоб ми залишалися в наших церемоніях згідно з порядком і уставом нашої Церкви.
9. Щоб подружжя священників було залишено непорушними, за винятком двоєженців.